

випадку порушення ним платіжної дисципліни і умов соціально-економічного розвитку, без права на протязі певного часу займати керівні посади;

відмовитись від практики списання боргів на доходи майбутніх періодів чи їх "реструктуризації".

Для посилення процесів легалізації необхідно в першу чергу встановити поріг податкових платежів і відрахувань, які не повинні перевищувати 50% доходу. Разом з цим із структури собівартості слід вилучити ті позиції, які не мають прямого відношення до створення нової продукції. У цьому випадку дуже важливим елементом є звільнення заробітної плати від численних нарахувань, щоб підприємцям було вигідно його піднімати, збільшуючи індивідуальну зарплату, а не приховувати його розмір.

Подібні заходи дають можливість підприємцям здійснювати господарську діяльність в більш сприятливих умовах порівняно з іллегальною. Першим кроком у цьому напрямі повинно стати зменшення кількості податкових відрахувань, обмежившись основними:

податок на добавлену вартість, тим більше, що добавлену вартість складає прибуток, фонд заробітної плати, амортизаційні відрахування, заплачені податки і відрахування (крім акцизу на виробництво);

податок на дохід;

акцизний податок на обмежену кількість товарів;

податок на нерухомість;

експортно-імпортний тариф;

амортизаційні відрахування, які повинні включатися в собівартість продукції.

ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЯХ ПРІОРИТЕТНОГО РОЗВИТКУ

УДК 338:6С (075)

Таряник О.М.,
Губа О.М.

Сьогодні у дев'яти регіонах України (Автономній Республіці Крим, Волинській, Донецькій, Закарпатській, Житомирській, Луганській, Сумській, Харківській та Чернігівській областях) визначено території, яким надано статус територій пріоритетного розвитку. Для цих територій встановлений спеціальний режим інвестиційної діяльності, тобто спеціальний митний, податковий та інші режими економічної діяльності [3].

Цей режим передбачає встановлення для суб'єктів підприємницької діяльності або для операцій, які вони здійснюють, податкових, митних та інших пільг, у тому числі пільг з податку на додану вартість та ввізного мита.

У випадку затвердження Харківською інвестиційною радою конкретного інвестиційного проекту в рамках його реалізації надаються наступні пільги режиму підприємницької діяльності:

звільнення на час дії проекту, але не більш ніж на 5 років, від обкладання ввізним митом і ПДВ на устаткування, сировину, матеріали, комплектуючі (крім підакцизних товарів), які будуть використані винятково при реалізації інвестиційних проектів;

звільнення на 3 роки від оподаткування прибутку, отриманого в результаті реалізації інвестиційного проекту. В період з 4 по 6 рік реалізації проекту прибуток обкладається за ставкою 50% від діючої ставки оподаткування прибутку;

Література: 1. F. Shieder, P. Neck "Shadow economy in transition countries" Southwestern Social Science Quarterly. 1988. Vol. 48. March. 600 P.; 2. Gutmann P. The Economics of Crime /Cambridge, N. Y., 1980. 216 P. 3. Feig E. The Economics of Criminal Activity //The Economics of Crime. N.Y., 1993. 134 P. 4. Buchanan J.M. A Defence of Organized Crime? //The Economics of Crime. Cambr., Mass., 1999. 84 P.

невключення до складу валового доходу (для оподаткування) інвестицій у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів;

звільнення від плати за землю на період освоєння земельної ділянки, визначеної інвестиційним проектом, але не більше ніж на 5 років.

Слід зауважити, що спеціальний правовий режим вводиться на довгий термін (15 – 30 років), але для отримання указаних пільг зі звільнення від ПДВ та ввізного мита встановлюється обмеження в часі: як правило, такі пільги надаються або на період реалізації інвестиційних проектів, або на період до здачі об'єкта інвестування в експлуатацію, але не більше ніж на 5 років.

У випадку схвалення інвестиційного проекту відносно його реалізації на території пріоритетного розвитку видається свідоцтво або інший документ про схвалення інвестиційного проекту. Воно є підставою для складання виконавчими комітетами договору (контракту) з суб'єктом підприємницької діяльності.

Цим контрактом передбачається зобов'язання інвестора забезпечити цільове використання сировини, матеріалів, предметів, обладнання, що ввозиться на Україну для реалізації інвестиційного проекту. Нормативно-правовими актами також передбачається, що у випадку нецільового використання ввезених на пільгових умовах (без сплати ПДВ або ввізного мита) товарів несплачені суми податку, а також встановлена відповідними актами пеня сплачуються до бюджету [3].

Законом України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова" встановлено дію спеціального режиму інвестиційної діяльності з 1.01.2000, також ним регулюється перелік інвестиційних проектів на території м. Харкова у пріоритетних видах економічної діяльності, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, вартістю, еквівалентною не менше:

3 млн. дол. — у металургії та обробці металу, виробництві машин і устаткування, елект-

ричного, електронного і транспортного устаткування;

1 млн. дол. — у виробництві електроенергії, газу та води, коксу, інших неметалевих мінеральних виробів, у транспорті, зв'язку, обробці металевих відходів та брухту;

700 тис. дол. — у будівництві, асепізації, прибиранні вулиць та обробці відходів, хімічному виробництві, виробництві меблів, целюлозно-паперовій та поліграфічній промисловості;

500 тис. дол. — у харчовій промисловості та пошитті одягу, виробництві шкіри і шкіряного взуття, у сфері освіти, охорони здоров'я та соціальної допомоги, у сфері досліджень і розробок у галузі природничих та технічних наук.

У техніко-економічному обґрунтуванні до Указу Президента України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова" і відповідного закону розроблений прогноз результатів впровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності на території міста Харкова в 2000 – 2010 роках. Там зазначено, що сприятлива інвестиційна та кредитна політика для українських і іноземних інвесторів за попереднім прогнозом дозволить:

залучити в економіку міста до 2010 року не менше 1,6 млрд. доларів США;

збільшити більш ніж в 3 рази обсяги виробництва науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, що складе 7,3 млрд. грн.;

збільшити прибуток підприємств у 3,6 рази; освоїти виробництво 138 нових виробів, із них 46 — в перші два роки;

створити більш 50 тисяч нових робочих місць;

відновити через три роки 100 тис. раніше існуючих робочих місць;

отримати суму надходжень до бюджетів усіх рівнів з урахуванням податкових пільг, які пропонуються, біля 2,6 млрд. грн. Із них податок на прибуток — 1,5 млрд. грн., податок на додану вартість — 1 млрд. грн., прибутковий податок з громадян — 0,1 млрд. грн.;

отримати підприємствам загальну суму пільг близько 0,25 млрд. грн., в тому числі: з податку на прибуток — 0,11 млрд. грн., до Державного інноваційного фонду — 0,06 млрд. грн. Від прогнозного обсягу експорту продукції сума пільг з митного регулювання складатиме біля 0,08 млрд. грн.

Таким чином, сума бюджетних та інших платежів перевищить загальну суму наданих пільг більш ніж в 10 разів [4].

Що стосується Харківської області, то станом на 1.07.2001 у ній зареєстровані прямі іноземні інвестиції на суму 155,8 млн. дол. США, які вкладені в 295 підприємств регіону. Елементом інвестиційної політики, що сприяє росту надходжень іноземних інвестицій, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, збільшенню поставок на внутрішній ринок високоякісних товарів і послуг, створенню сучасної інфраструктури, є спеціальний режим інвестиційної діяльності (СПІД) на території м. Харкова, введений з 1.01.2000. Якщо враховувати, що доти прямі інвестиції в економіку Харківщини були взагалі мізерними (у 1999 р. у Харків надійшло всього 11 млн. дол.), факт, що їхній обсяг зараз значно зріс, був немаловажним. Харківська інвестиційна рада затвердила на сьогоднішній день 52 проекти загальною вартістю 174 млн. дол. США, 35% з яких здійснюється в машинобудуванні. А це 10 000 робочих місць, із них 4 000 — нових, 43,3% вартості даних проектів складають іноземні інвестиції. За рахунок цих вкладень перекладаються водо- і каналізаційні мережі, прокладаються тепломагістралі. Найбільшу питому вагу (60,6%) серед іноземних інвестицій займають американські інвестиції. За результатами моніторингу інвестиційної привабливості регіонів України, виконаного Інститутом реформ, у 2001 р. Харків став лідером за темпами приросту інвестицій. Однак за величиною інвестицій він поки знаходиться на 11-му місці в Україні (в розрахунку на одного мешканця — на 16-му).

Як бачимо, прямі іноземні інвестиції прискорюють вихід із затяжної економічної кризи,

ведуть до реального росту ВВП, що і необхідно сьогодні Україні [1]. Інвестори будують і упорядковують території. Наприклад, "Філіп Моріс", що працює з Харківською тютюновою фабрикою, за 2001 р. вніс 595 млн. грн. податків, із них 21 млн. грн. — у бюджет м. Харкова. Намічене ними будівництво нової фабрики дасть 1200 нових робочих місць харків'янам, залучить до міста 125 млн. грн.

Надання м. Харкову статусу міста республіканського підпорядкування стане ефективним важелем пожвавлення економіки регіону. Даний захід не можна, з нашого погляду, трактувати як "перетягування ковдри" на себе, бо цей крок обумовлений економічною необхідністю розвитку як регіону, так і країни. Прикладом такого рішення може стати м. Київ, який зараз є лідером щодо залучення інвестицій та промислового розвитку, на відміну від м. Севастополя, особливий статус якого обумовлений політичною необхідністю.

Виходячи з викладеного вище, виділимо пріоритетні галузі розвитку Харківського регіону, обумовлені високим рівнем індустріалізації економіки області, що активно підтримуються адміністрацією регіону: машинобудування, агропромисловий комплекс, освіта, наука.

Світовий розвиток інвестиційних процесів вимагає оновлених підходів до вкладання коштів. Перспективними вважаються наукові та інноваційні розробки, спрямовані на нематеріальне виробництво. Даний шлях має всі передумови, щоб набути перспективного розвитку на Харківщині.

Можна зробити висновок, що 2000 р. став переломним моментом в інвестиційному розвитку регіону та України в цілому. Це підіймає і рейтинг Харківського регіону в загальнонаціональному соціально-економічному розвитку країни, де за підсумками 2001 р. він посів 4-те місце в порівнянні з 11-м у 2000 р.

Пріоритетними напрямками в структурі наукових досліджень Харківщини за останні роки визнано дослідження з екологічно чистої

енергетики та ресурсозберігаючих технологій, в галузі охорони здоров'я, виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції [3].

Динаміка машинобудування по регіону, хоча і прогресує в порівнянні з загальноукраїнською, у 2000 р. знижується. Та вже за 2001 р. приріст машинобудування склав 8,6%. Це можливо, як уже згадувалося, завдяки дії СРІД на території м. Харкова. За два роки його існування прийнято 54 інвестиційні проекти вартістю 193,4 млн. дол., які здійснюються в різних сферах народного господарства (35% в машинобудуванні). Прикладами успішного здійснення інвестиційних проектів можуть стати АТ "Турбоатом" та ЗАТ "Південкабель". АТ "Турбоатом" реалізує проект з виробництва турбін малої потужності вартістю 11,5 млн. дол. Інвестиційний проект ЗАТ "Південкабель" з виробництва кабельної продукції, яка відповідає світовим стандартам якості, оцінюється в 6,3 млн. дол. Обидва проекти будуть реалізовуватися в основному за рахунок власних коштів та дозволять зберегти 500 робочих місць на "Турбоатомі" і створити 40 нових на "Південкабелі". Також Інвестиційною Радою прийняті ще два інвестиційних проекти — проект СП "Фоктуба" щодо реалізації ламінатних туб вартістю 840 тис. дол. та проект, висунутий поліграфічним підприємством "Фоліо плюс" щодо запровадження новітніх технологій вартістю 900 тис. дол. Реалізація широкомасштабних інвестиційних проектів дозволяє мобілізувати кошти до бюджетів різних рівнів та надалі спрямовувати їх на соціальні потреби. До бюджетів усіх рівнів за 2001 р. мобілізовано 2 796 млн. грн., за надходженнями до Держбюджету Харківська область посідає друге місце після м. Києва.

Виникає питання, чому більша частка грошей, зароблених на території міста, вилучається з його бюджету, адже шляхом перерозподілу через держбюджет майже нічого назад не повертається. За рахунок капітальних

вкладень держбюджету по області за 2000 р. здійснено інвестиційних проектів на суму 22 млн. грн. (1,6% у загальному обсязі).

Ще одним із важливих шляхів розвитку регіону повинен стати розвиток обслуговуючої сфери. На наш погляд, керівництву області доцільно було б сприяти розвитку обслуговуючої сфери через заохочення малого бізнесу, для чого доцільно знизити мінімальну вартість інвестиційних проектів в галузях обслуговуючого комплексу, що підпадають під дію СРІД.

Перспективних об'єктів вкладення інвестицій Харківський регіон має достатньо. До наведених вище можна додати ще розгалужену транспортну сітку (автомагістральну, залізничну, авіаційну). Ось де привабливий об'єкт для інвестування! Крім того, СРІД визначає транспорт як пріоритетну галузь розвитку регіону та встановлює пільги для інвестиційних проектів вартістю не менше 1 млн. дол. щодо сплати ввізного мита, податку на додану вартість, податку на прибуток та плату за землю.

Проблемою нашого оподаткування, на погляд авторів, стають завищені ставки податку на прибуток та податку на додану вартість, які є найвищими в Європі. Крім того, треба будувати певний механізм оподаткування. Прикладом може стати така розвинута країна, як США. На відміну від України в США для розрахунку податку на прибуток існує певна шкала, за якою на початку діяльності підприємство отримує деякі пільги, потім ставка оподаткування зростає і залежить від прибутку підприємства — чим більше прибуток, тим менше ставка податку. Така система не тільки стимулює збільшувати свої прибутки, а й вимушує сплачувати податки шляхом звіту про всі свої доходи, тобто у власників не має сенсу приховувати прибутки. Українська система передбачає сплатення третини прибутку, і власники підприємств намагаються приховати свої доходи.

Розвинута економіка дозволить Україні посісти достойне місце в Європейській раді,

поліпшить політичний стан в країні, а найважливіше — дозволить створити міцну соціальну інфраструктуру.

Література: 1. В. Осипцев, Т. Антоненко, Д. Пруненко, В. Лукьянченкова, А. Иткин, Е. Жиякова. Факторы, влияющие на иностранные инвестиции // Экономика Украины. — 2002. — №4. 2. Концептуальні засади стратегії розвитку Харківського регіону /Л.М. Бондаренко, Н.М. Внукова, Л.О. Лимонова, Н.М. Лисиця, В.І. Лямець, В.В. Радченко, О.М. Тимонін. — Харків: ВАТ "Модель Всесвіту", 2001. — 52 с. 3. Терлецкая Л. НДС в условиях специального режима инвестиционной деятельности на территориях приоритетного развития // Вестник налоговой службы Украины. — 2002. — №8. 4. Економіка України за січень – березень 2002 року // Урядовий кур'єр. — 2002. — №77.

СПЕЦИФИКА РЕАЛИЗАЦИИ ТОВАРНОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ

УДК 339.543.62

Коновалов Е.И.

Выбор стратегических зон хозяйствования (далее — СЗХ) является отдельной и немаловажной составляющей товарной стратегии предприятия. Поэтому рассмотрение специальных режимов инновационной и инвестиционной деятельности, представленных свободными экономическими зонами, территориями приоритетного развития (далее — ТПР) и технологическими парками, с точки зрения товарной стратегии в нынешних условиях хозяйствования, является актуальным.

За последние годы практически все предприятия вынуждены были радикально сократить объемы опытно-конструкторских, технологических и научно-исследовательских работ, что отразилось в первую очередь на товарной стратегии предприятий.

Государственные рычаги воздействия на предприятие проявляются через денежно-кредитную, налоговую, таможенную политику. Осуществляя антимонопольное регулирова-

ние, правительство оказывает воздействие на конкурентную среду на рынке. Таким образом, государство выступает регулирующим, защищающим и руководящим звеном. Эта роль может принимать формы субсидий, налоговых льгот, юридического контроля за событиями на нерегулируемом рынке, регулирование избыточного производства продукции, ставки процента.

К другим направлениям государственной поддержки можно также отнести:

1. Стимулирование укрепления связей предприятий с НИИ, опытно-конструкторскими и проектными организациями, в том числе связей договорного типа и интеграционного типа (в частности, путем формирования финансово-промышленных групп с участием таких организаций). Реализация этого направления возможна путем налогового регулирования совместной деятельности.

2. Обеспечение участия банковских структур в реструктуризации и обновлении промышленных предприятий путем выдачи специальных "инновационных и инвестиционных кредитов" на льготных для предприятия условиях, но при строгом контроле за выполнением инновационных планов. В качестве стимулирования участия банков, осуществляющих такую деятельность в достаточных масштабах, предоставление им особых видов льгот.

3. Стимулирование использования (в тех случаях, когда это возможно) в инновационном процессе на предприятиях отечественных, в том числе собственных, технологических разработок.

С целью привлечения иностранных инвестиций, активизации предпринимательской деятельности для увеличения экспорта товаров, поставок на внутренний рынок высококачественной конкурентоспособной продукции, привлечения и внедрения новых технологий, рыночных методов хозяйствования в качестве государственных методов регулирования регионального развития создаются механизмы специальных режимов стимулирования инвестиционной деятельности [1].